

Dış Ticaretin Gelişiminde Gümrük Birliği'nin Rolü, Bir Algı Araştırması

The Role of the Customs Union in The Development of Foreign Trade, A Perception Survey

Yrd. Doç. Dr. Hakan TUNÇ

Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Bucak Zeliha Tolunay Uygulamalı Teknoloji ve
İşletmecilik Yüksekokulu Uluslararası Ticaret Bölümü, htunc@mehmetakif.edu.tr

Özet

Ülkelerin kendi aralarında her türlü gümrük tarifelerini kaldırdığı ve diğer ülkelere ortak gümrük tarifesi uyguladıkları iktisadi birleşme türüne, Gümrük Birliği denir. Bu birleşmedeki temel amaç sürdürülebilir bir dış ticaret haddine sahip olmaktır. Bu çalışmada ilk olarak Türkiye'nin Gümrük birliğine girişinin Türk dış ticaretine etkisi 1997-2016 yılları arası 25 üyeli Avrupa Birliği ile yaptığı ihracat ve ithalat verileri kullanılarak incelenmiş, 1997 yılı ile 2016 yılları arası ihracattaki toplam büyüme % 188, ithalattaki toplam büyüme ise % 150 hesaplanmıştır. Ayrıca çalışmanın son bölümünde kişilerin Türkiye'nin Gümrük Birliği'ne girmesinin, Türkiye dış ticaretine etkisi ve Gümrük Birliği'nin gelecekte Türkiye dış ticaretinin nasıl etkileyeceği konularında düşüncelerini almak amacıyla Likert ölçeğinde bir anket uygulaması yapılmıştır. Yapılan varyans testi sonucunda Kişilerin aldığı eğitim ile gelecekte gümrük birliğinin ihracatı ve ithalatı olumlu etkileyeceği beklentisi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunamamıştır.

Anahtar Kelimeler: Gümrük Birliği, Dış Ticaret, Algı, Varyans Testi

JEL Sınıflandırma Kodlar: F15, F14, F13, F35

Abstract

Countries have removed all customs tariffs among themselves and They practice common custom tariffs to other countries, types of economic integration defined Custom Union. The main purpose of this union is to have a sustainable foreign trade line. In this study, first of all, the effect of the entry of Turkey into Customs Union on Turkish foreign trade, examined that used by export and import data with the 25-member European Union between 1997-2016, was calculated total growth in exports from 1997 to 2016 as 188% and the total growth in imports as 150%. Also in the last part of the study to take people's thoughts about how Turkey's entry into the Customs Union affects Turkey's foreign trade and how the Customs Union will affect Turkey's foreign trade in the future, was applied a questionnaire on the Likert scale. As a result

of variance test, there is no statistical significant difference between the education of the people and the expectation that the customs union will affect the exports and imports positively in the future.

Keywords: Custom Union, Foreign Trade, Perception, Variance Test

JEL Classification Codes: F15, F14, F13, F35

GİRİŞ

Sınırların kalktığı ve mal ve hizmet hareketliliğinin her geçen gün serbestleştiği dünyada ekonomik rekabet, uluslararası bir boyut kazanmış ve ülkeler açısından dış ticaret stratejik bir sektör haline gelmiştir. Ülkeler yeni pazarlara giriş ve ihracatlarını artırmak için dış ticaret sektörüne bir disiplin boyutunda yaklaşmış, bütün makroekonomik modellerini bu doğrultuda dizayn etmişlerdir. Yeni ekonomik dünyada ulusal iktisadi karar vericiler gücünü kaybedip, dış dünya diye tanımladığımız uluslararası karar vericiler güçlenmiş ve verdiği kararlar ile bütün ekonomiler olumlu ya da olumsuz etkilenir hale gelmiştir.

Dış ticaretin gelişme süreci, bir denge sorunu olarak karşımıza çıkmaktadır. Ekonomik varlığını sağlıklı bir biçimde sürdürmek isteyen ülkeler, ihracat-ithalat ilişkisini bir bilanço üzerinden takip ederek dış açıklarını yönetme eğilimindedirler. Şüphesiz bir ekonomide ihtiyaç olan bütün mal ve hizmetleri ülkelerin kendi imkânlarıyla üretmesi mümkün değildir. Bu durum dış dengede en optimum nokta olan, ihracat kadar ithalatı ülkeler için hedef haline getirmiştir. Ülkelerin bu hedefe ulaşmada karşılaştıkları en önemli sorun petrol ve doğalgaz gibi bazı enerji kaynaklarının dünyada çok az ülkede üretiliyor olmasına rağmen bütün ülkeler tarafından ara malı ve nihai mal olarak yüksek oranda kullanılıyor olmasıdır. Bu kısıttan dolayı ekonomi yönetimi mümkün olduğu kadar ithalatı azaltıcı, ihracatı artırıcı iktisat politikalarını tercih etmektedir.

Ekonomi yöneticileri ihracatı artırma ve ithalatı azaltma yolunda 4 temel dış ticaret politikasını tercih etmektedirler. Bunların başında döviz kuru politikaları gelmektedir. Döviz piyasasında devlet adına karar verici olan merkez bankası, döviz kuru politikasını belirlerken ihracatın ve ithalatın döviz kuruna olan esnekliğini hesaplayıp, en uygun döviz kuru politikasını tercih etmektedir. Ayrıca ekonomi yönetimleri istikrarlı bir dış ticareti süreci

geliştirmek için teşvik (Ersungur,&Yalman, 2009, s.81), AR-GE ve inovasyon politikalarından yararlanmaktadır. Fakat bugün dünyada ülkelerin en çok tercih ettikleri dış ticaret politikası iktisadi birleşme kaynaklı, dış ticaret politikalarıdır.

1. İKTİSADİ BİRLEŞME TEORİLERİ

Birden fazla ülkenin bir araya gelerek birbirleri ile yapacakları dış ticareti kendi aralarında yaptıkları bir sözleşmeye bağlı olarak gerçekleştirme sürecine uluslararası iktisadi birleşme denir. Bu sözleşmede ortak bir tarife uygulanırsa buna Gümrük Birliği denir (Hobikoğlu, 2007, s.76). Genelde komşu ülkelerle yapılan bir antlaşma türüdür(Businessdictionary,2017). Son yıllarda gümrük birliği tercihli ticaret antlaşmalarına rağmen artmaktadır(OECD, 2017). Bu süreç 5 temel aşamadan oluşmaktadır. Bu aşamaları içeren bir tablo aşağıda verilmiştir (Seyidoğlu, 1993, s.415-416).

Tablo 1. İktisadi Birleşme Türleri

Tercihli Ticaret Antlaşması	Dar kapsamlıdır. Birkaç ülke fayda üzerine dış ticaret uygular.
Serbest Ticaret Bölgesi	Kendi aralarında gümrük tarifeleri ve miktar kısıtlamaları kalkar. Üçüncü ülkelere bağımsız dış ticaret politikası uygulanır.
Gümrük Birliği	Kendi aralarında gümrük tarifeleri ve miktar kısıtlamaları kalkar. Üçüncü ülkelere ortak tarife politikası uygulanır.
Ortak Pazar	Gümrük Birliğinin bütün özelliklerini taşır. Üretim faktörleri üye ülkeler arasında serbestçe dolaşır.
İktisadi Birlik	Ortak Pazarın bütün özelliklerini taşır. Ortak iktisat politikası uygulanır.

Kaynak: Yazar tarafından türetilmiştir.

Daha çok birbirine yakın coğrafyada olan ya da komşu ülkeler arasında gerçekleşen (Şanlı, 2004, s.164.) bu iktisadi birleşmelerde amaç en az

maliyetle ithalat yapip en çok gelire ihracatı gerçekleştirmektedir. Türkiye’de 1 Ocak 1996 itibariyle Gümrük Birliği’ne tabi olmuştur (Uysal, 2001, s.146). Avrupa Birliğine tam üye olmadan gümrük birliğine giren ilk ülke Türkiye’dir (Uysal, 2001, s.147). Türkiye ile Avrupa Birliği arasında gerçekleşen Gümrük Birliği sanayi mallarını ve işlenmiş tarım ürünlerini kapsamaktadır (Avrupa Birliği Türkiye Delegasyonu, 2009).

Gümrük birliğine üye olmayan ülkelerden ithal edilecek bazı endüstri ürünleri için topluluk tarafından uygulanan ortak dış gümrük vergisine ilişkin uyumlaştırma 1 Ocak 2001 tarihinde tamamlanmıştır.

Otomobil, ayakkabı, deri ürünleri ve mobilya gibi ürünleri kapsayan bu gruba 'hassas malzemeler' denilmektedir (Avrupa Birliği Türkiye Delegasyonu, 2009). Bu sayede Türkiye, Avrupa Birliği ülkeleri ile arasındaki her türlü gümrük vergilerini kaldırmış, birliğe üye olmayan ülkelerle de Avrupa Birliği tarafından belirlenen ortak gümrük vergilerini uygulamaya başlamıştır. Türkiye’nin Avrupa birliğine üyeliği sürecindeki en kritik aşama şüphesiz Gümrük Birliğidir(Becker vd., 2016, s.41). Ayrıca Avrupa Birliği’nin de en kritik aşaması Gümrük Birliği’dir(Uyar, 2000, s.103)

2. TÜRKİYE’DE GÜMRÜK BİRLİĞİ’NİN DIŞ TİCARETE ETKİSİ

Türkiye’nin 1 Ocak 1996 itibariyle Gümrük Birliğine üye olduğunu yukarıda ifade etmiştik. 1997 yılı ile 2016 yılları arasındaki 25’li Avrupa birliği ülkeleri ile yapılan yıllık ihracat ve ithalat rakamlarının büyüme oranları ve iki büyüme oranı arasındaki farkı gösteren bir tablo aşağıda verilmiştir.

Tablo 2. 1997-2016 Yılları Arası İhracat-İthalat Değişim(25’li A.B.)

Yıl	Ülke Grup Adı	İhracat Değişim	İthalat Değişim	İhracat - İthalat
1997	25’li A.B.	7%	8%	-1%
1998	25’li A.B.	10%	-3%	12%
1999	25’li A.B.	6%	-11%	17%
2000	25’li A.B.	1%	25%	-24%
2001	25’li A.B.	12%	-31%	43%
2002	25’li A.B.	16%	29%	-14%
2003	25’li A.B.	33%	37%	-4%
2004	25’li A.B.	33%	36%	-3%
2005	25’li A.B.	11%	8%	3%

2006	25'li A.B.	15%	12%	3%
2007	25'li A.B.	24%	15%	9%
2008	25'li A.B.	5%	9%	-4%
2009	25'li A.B.	-24%	-23%	-1%
2010	25'li A.B.	12%	26%	-14%
2011	25'li A.B.	19%	27%	-8%
2012	25'li A.B.	-5%	-4%	-1%
2013	25'li A.B.	6%	5%	0%
2014	25'li A.B.	8%	-4%	13%
2015	25'li A.B.	-6%	-11%	4%
2016	25'li A.B.	6%	-1%	7%

Kaynak: Yazar tarafından Tuik Verilerinden Derlenmiştir.

Yukarıdaki Tablo 2, Gümrük Birliğinin Türkiye dış ticaretine katkısı konusunda bize kısmi bir analiz yapma şansı vermektedir. İhracattaki değişim incelendiğinde sadece 2009, 2012 ve 2015 yıllarında küçülme görülmüştür. Onun dışındaki yıllarda hep pozitif bir artış gözükümüştür. Fakat ithalat verileri incelendiğinde 1998, 1999, 2001, 2009, 2012, 2014, 2015, 2016 yıllarının tamamında azalma gözükümüştür. İhracat ile ithalat arasındaki büyüme farkı incelendiğinde, 1997, 2000, 2002, 2003, 2004, 2008, 2009, 2010, 2011, 2012 yıllarında bir önceki yıla göre ithalat oranındaki artış, bir önceki yıla göre ihracat oranındaki artıştan, fazla olmuştur.

Bir önceki yıla göre ihracat ve ithalattaki büyüme verilerini baz aldığımızda 1997 yılı ile 2016 yılları arası ihracattaki toplam büyüme % 188, ithalattaki toplam büyüme ise % 150'dir. Bu durumda bu dönemde hem ihracatta, hem ithalatta artış gözükmekle birlikte ihracattaki artış % 38 oranında fazladır. Sonuç itibariyle kısmi bir analiz ile gümrük birliğinin Türkiye dış ticaretine hacimsel bir katkı sağladığı gözükmektedir.(Bayar ve Ozekicioglu, 2011, s.16) Bu ticaret daha çok Almanya, İtalya, Fransa, İngiltere ve Hollanda ile olmuştur (Yucel, 2014, s.30).

Tablo 3. Gümrük Birliği- Türkiye Dış Ticaretine Etkisi Literatür Tablosu

Yıl	Yazar	Yöntem	Sonuç
------------	--------------	---------------	--------------

2006	Murat Doğanlar, Harun Bal, Mehmet Özmen,	Engle–Granger ve Johansen eş- bütünleşme yöntemleri	İhracatın ve İthalatın fiyat esnekliklerinin Gümrük Birliği sonrasında azaldığı sonucuna ulaşmışlardır.
2006	Daniele Antonucci, Stefano Manzocchi	Yerçekimi(Gravitiy) Modeli	Gümrük Birliğinin Türkiye-AB dış ticaretine ilave katkı sağladığına dair kanıt bulunamamıştır.
2007	Orhan Gündüz, Kemal Esengün	Chow Testi, Granger Nedensellik Testi	Gümrük Birliği'nin ilk yıllarında ithalatın ihracattan daha hızlı arttığı saptanmıştır.
2007	Levent Kösekahyaoğlu	Gini-Hirschman Yoğunlaşma İndeksi	Gümrük Birliğinin sonucunda ithalatın ürün dağılımında sadece küçük bir değişim yaşanırken, ihracatın yapısında çok önemli değişiklikler yaşanmıştır.
2007	Felicitas Nowak Lehmann, Dierk Herzer, Inmaculada Martinez Zarzoso	Panel Veri Analizi	Gümrük Birliği Sonrasında Tarım Sektörü İhracatında Gözle Görülür bir artış gözükümüştür. Sanayi mallarında ise hafif bir ihracat artışı olmuştur.

2007	Emine Bilgili	3 yıllık hareketli ortalamalar yardımıyla karşılaştırmalı analiz	Türkiye'nin ihracat yapısında önemli bir değişme gözlenmemiştir.
2007	Ertuğrul Yıldırım Cihan Dura	Literatür Taraması	Türkiye'nin aleyhine olan ticaret yaratma etkisi olmuştur.
2008	Alaattin Kızıltan, Mustafa Ersungur, Özgür Polat	Gölge Değişkenli Ekonometrik Modeller	Gümrük Birliğinin Türkiye Dış Ticaretini Artırıcı etki yaptığı sonucuna ulaşılmıştır.
2008	Antonis Adam, Thomas Moutos	Panel Veri Analizi	Türkiye Gümrük Birliği ilişkisinde AB-15 ülkeleri arasındaki ticaret üzerinde asimetric etkileri olduğunu gösteren kanıt sağlanmıştır.
2009	Dilek Seymen	Bilateral Yoğunlaşma endeksi	Gümrük Birliği'nin Türkiye ile AB arasındaki ticarete ülke kompozisyonu etkilerinin zayıf kaldığı sonucuna ulaşılmıştır.
2009	Oğuzhan Türker	Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükler	Gümrük Birliğinin Türkiye'nin Rekabet Gücüne önemli bir katkı sağlamadığı sonucuna ulaşılmıştır.

2009	Cemalettin Kalaycı Seyfettin Artan	Panel Veri Analizi, Tesadüfi Etkiler Modeli	Türkiye'nin 15 'li AB ile ihracatı önemli ölçüde artmıştır.
2010	Ela Çolpan Nart	Panel Veri Analizi, Wald Testi	Dış Ticaret Hacmi artmış ve İhracat, İthalattan daha hızlı artmıştır.
2010	Antalya AB Bilgi Merkezi	Oran Analizi	Gümrük Birliği'nin Türkiye'nin zararına bir durum teşkil etmediği hatta faydasına sonuçlar oluşturduğu söylenebilir.
2011	Seyhun Doğan, Sema Nur Soyyigit Kaya	Yoğunlaşma Oranı, Herfindahl İndeksi	Gümrük Birliği Türkiye Dış Ticaretini Pay olarak etkilemezken kompozisyon olarak etkilemiştir.
2012	Bilin Neyaptı, Fatma Taşkın ve Murat Üngör	Zaman Serileri Analizi, F Testi ve Hausman Testi, Sabit Etkenler Modeli	Gümrük Birliği sonrasında reel kur politikası ticaret performansını artırmıştır.
2013	Melih Özçalık, Ahmet Okur	Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükler	AB 15 ülke temelinde tekstil ve Hazır Giyim sektöründe dış ticaret kazancı elde etmediği sonucuna ulaşılmıştır.

3. GÜMRÜK BİRLİĞİNİN DIŞ TİCARETE ETKİSİ ÜZERİNE BİR ALGI ARAŞTIRMASI

Çalışmanın bu kısmında, Türkiye'nin Gümrük Birliği'ne girmesinin, Türkiye dış ticaretine etkisi ve Gümrük Birliği'nin gelecekte Türkiye dış ticaretinin nasıl etkileyeceği konularında kişilerin düşüncelerini almak amacıyla likert ölçeğinde bir anket uygulaması yapılmıştır. Ankete toplam 483 kişi cevap vermiştir. Anket Türkiye'de İstanbul, Ankara, Antalya, Burdur, Isparta, Denizli, Konya ve Şanlıurfa illerinde uygulanmıştır. Ankete cevap verenlerin %90'ı 18-45 yaş aralığında olup gümrük birliğinin etkilerini analiz edebilecek yaşam deneyimine sahip kişilerdir. Ayrıca anketimize cevap verenlerin eğitim durumu incelendiğinde %82'si önlisans ve üzeri eğitim seviyesine sahiptir. Anketimize cevap verenlerin mesleki dağılımı incelendiğinde % 52'si kendi işyeri sahibi kişilerden oluşmaktadır.

Uygulanan anketin güvenilirlik testinde Cronbach's Alpha değeri 0,71 çıkmıştır. Güvenilirlik testi ile ilgili literatür incelendiğinde(Tavakol& Dennick, 2011, s.54) bu değer ölçeğimizin güvenilir olduğunu göstermektedir (Kalaycı, 2005, s. 405).

Tablo 4. Anket Sonuçlarının Temel İstatistik Sonuçları

	N	Ortalama	Standart Sapma	Skewness	Kurtosis
Türkiye'nin Gümrük Birliği'ne girmesi ihracatın artmasında etkili olmuştur.	483	3,4741	1,1544	-,875	-0,131
Türkiye'nin Gümrük Birliği'ne girmesi ithalatın artmasında etkili olmuştur.	483	3,7826	0,9707	-1,125	1,187

Türkiye'nin Gümrük Birliği'ne girmesinin üçüncü ülkelerle yapılan Dış Ticaret'i olumlu etkilediğini düşünüyorum.	483	3,3913	1,0575	-,547	-,350
Türkiye'nin Gümrük Birliği'ne girmesinin Türkiye'de Ar-Ge yatırımını arttırdığını düşünüyorum.	483	3,4617	1,0124	-,624	-,137
Gümrük birliğinin gelecekte ihracatı arttıracığını düşünüyorum.	483	3,4513	1,1319	-,659	-,407
Gümrük birliğinin gelecekte ithalatı arttıracığını düşünüyorum.	483	3,6620	1,0200	-,781	,131
Türkiye'nin Gümrük Birliğinden çıkması gerektiğini düşünüyorum.	483	2,4037	1,1178	,614	-,206
Türkiye'nin Gümrük Birliği'ne girmesiyle bazı lüks malların fiyatlarının	483	2,9979	1,1886	-,085	-1,015

ucuzladığını düşünüyorum.					
Gümrük Birliği'nin Türkiye'de yerli üretimi geliştirdiğini ve arttırdığını düşünüyorum.	483	2,9752	1,2421	-,122	-1,062

Tablo 4'de anket sorularımıza verilen cevapların temel istatistik değerleri verilmiştir. Anketimizde 5'li likert ölçek kullanılmıştır. 1 cevabının kesinlikle katılmıyorum olduğu, 5 cevabının ise kesinlikle katılıyorum olduğu ölçeğimizde ortanca değer 3'tür. Dolayısıyla yukarıdaki ortalama değerler incelendiğinde anketimize cevap verenlerin büyük kısmının gümrük birliğinin bugün ve gelecekte Türkiye ihracat ve ithalatını artırdığı düşüncesine sahiptirler.

Ayrıca anketimize cevap verenlerin gümrük birliğinin, ülkemizde lüks malların fiyatlarını düşürmediği ve yerli üretimi de olumlu etkilemediği algısına sahip olduklarını söyleyebiliriz. Son olarak anketimize cevap verenlerin Türkiye'nin gümrük birliğinden çıkmaması gerektiği düşüncesine sahip olduklarını söyleyebiliriz.

Tablo: 4 incelendiğinde bütün değişkenlerimiz için Skewness ve Kurtosis değerlerinin -1 ile +1 arasında değiştiği gözükmektedir. Bu aralığın, normal dağılım için sıkıntısız bir aralık olduğu genel kabul görmektedir (Morgan, Leech, Gloeckner, Barret, 2004, s. 59). Ayrıca standart sapma değerlerimizin birbirine çok yakın oldukları gözükmektedir.

Temel İstatistikler incelendikten sonra anketimize cevap verenlerin kuşak aralığı ile eğitim durumlarının farklılaştığı durumlarda verdikleri cevaplarda istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığın varlığı test edilecektir. ANOVA testi iki ya da ikiden fazla bağımsız değişken arasında ortalamaların istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığa sahip olup olmadığını gösterir. Bu testin iki temel varsayımı vardır. Varsayımlardan birisi, bağımsız

değişkenlerin normal dağılması gerekmektedir. Bu durum yukarıda bahsedilmiştir. Temel hipotezlerimiz aşağıdaki gibidir.

H0(1) = Kişilerin eğitim durumu ile gümrük birliğinin gelecekte ihracatı olumlu etkileyeceği beklentisi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık yoktur.

H0(2) = Kişilerin eğitim durumu ile gümrük birliğinin gelecekte ithalatı olumlu etkileyeceği beklentisi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık yoktur.

H0(3) = Kişilerin yaş aralığı ile gümrük birliğinin gelecekte ihracatı olumlu etkileyeceği beklentisi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık yoktur.

H0(4) = Kişilerin yaş aralığı ile gümrük birliğinin gelecekte ithalatı olumlu etkileyeceği beklentisi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık yoktur.

ANOVA testinin bir diğer varsayımı, etkilenen değişkene ilişkin varyansların homojen olması gerekmektedir (Büyüköztürk, 2007, s.47). Çalışmada varyansların homojenliği testi için Levene istatistiği kullanılmıştır. Levene istatistiğinde grupların eşit varyanslara sahip olduğu yönündeki temel hipotez 0.05 anlamlılık seviyesinde olasılık değerleri yardımıyla incelenir.

Tablo 5. Varyansların Homojenliği Test Sonuçları

	Levene İstatistiği	Olasılık Değeri (Sig)
Eğitim-İhracat Beklentisi	1,639	0,179
Eğitim- İthalat Beklentisi	1,859	0,136
Yaş Aralığı -İhracat Beklentisi	0,381	0,822
Yaş Aralığı-İthalat Beklentisi	0,676	0,609

Bu tabloya göre kişilerin eğitim durumu ile yaş aralığının faktör olduğu geleceğe ilişkin ihracat ve ithalat beklentisinin bağımlı değişken olduğu

analizimizde 0,05 anlamlılık düzeyinde varyanslar homojen dağılmıştır (Kalaycı, 2005, s. 219).

Tablo. 6 ANOVA Test Sonuçları

Gruplar Arası	F Değeri	Olasılık Değeri(sig)	Kareler Toplamı	Kareler Ortalaması
Eğitim-İhracat Beklentisi	0,303	0,876	1,560	0,390
Eğitim-İthalat Beklentisi	1,933	0,104	7,998	1,991
Yaş Aralığı - İhracat Beklentisi	2,656	0,032	13,42	3,357
Yaş Aralığı-İthalat Beklentisi	0,663	0,618	2,770	0,692

Yukarıdaki Tablo:6.'de 4 hipotezimiz için (H0(1), H0(2), H0(3),H0(4)) ANOVA test sonuçları verilmiştir. Tablo:6 incelendiğinde, H0(3) haricindeki bütün hipotezler için olasılık değeri 0.05'den büyük çıktığı için hipotezler kabul edilmektedir. Kişilerin aldığı eğitim ile gelecekte gümrük birliğinin ihracatı ve ithalatı olumlu etkileyeceği beklentisi arasında istatistiksel bir fark bulunamamıştır. Her eğitim seviyesinde kişiler gümrük birliğinin dış ticarete gelecekte olumlu katkı sağlayacağına inanmaktadır. Fakat kişilerin yaş aralığı ile gümrük birliğinin gelecekte ihracatı olumlu etkileyeceği beklentisi arasında istatistiksel bir farklılık çıkmıştır. Bunun sebebini iki nedene bağlamak mümkündür.

Birincisi ankete cevap verenlerin yaş aralıkları büyük çoğunluğunun 35 yaş aralığının altında olmasıdır. Anketimize cevap verenlerin sadece %12'si 46 yaşın üzerindedir. Genç nüfusta bir yoğunlaşma olması istatistiksel anlamlılık ortaya çıkarmaktadır. İkinci neden ise anketimize cevap verenlerin

çoğunluğu gümrük birliğinin yerli üretimi geliştirmediğini düşünmektedir. Bu durumda istatistiksel bir fark oluşturmuş olabilir.

SONUÇ

Varlığını istikrarlı bir biçimde sürdürmek isteyen Türkiye ekonomisinin ithalat kadar ihracat hedefi bulunmaktadır. Bu hedefe ulaşmada en çok konuşulacak konuların başında Gümrük birliğine üyelik süreci gelmektedir. Ülkemizde Gümrük birliğinin Türkiye ekonomisi üzerine etkileri birçok araştırmacı tarafından çalışılmış olup, analizler göstermektedir ki mutlak anlamda olumlu ya da olumsuz yargılar üretmek zor gözükmektedir. Çalışmalar incelendiğinde gümrük birliğinin dış ticaret hacmini artırdığı net bir şekilde ifade edilirken, üye olunmaması durumunda ya da alternatif bir toplulukla gümrük birliği yapılması sonucunda dış ticaret gelişimini, akademik bir yaklaşımla analiz etmek imkânsızdır. Türkiye'nin 1996 yılı ile 2017 yılları arası dış ticaret trendi incelendiğinde bu bölge ile de diğer bölgelerle de yapılan ihracat ve ithalat faaliyetlerinde artış olmuştur.

Bu çalışmada 1997-2016 yılları arası 25'li Avrupa Birliği ülkeleriyle yapılan ihracat ve ithalat verileri incelenmiş olup, ihracattaki bir önceki yıla göre toplam artış % 188, ithalattaki bir önceki yıla göre toplam artış ise % 150 gerçekleşmiştir. İhracatta ki artış % 38 oranında fazladır. Sonuç itibariyle kısmi bir analiz ile gümrük birliğinin Türkiye dış ticaretine olumlu katkı sağladığı söylenebilir.

Çalışmanın son bölümünde kişilerin, gümrük birliğinin Türkiye dış ticaretine etkisi konusundaki düşünceleri bir anket yardımıyla ölçülmeye çalışılmıştır. Anket sonuçları kişilerin eğitim durumu ve yaş aralığından farklılık göstermeksizin Gümrük birliğinin ihracata ve ithalata olumlu etki sağladığı düşüncesine sahip olduklarını göstermektedir. Ayrıca anketimize cevap veren kişilerin Türkiye'nin gümrük birliğinden çıkmaması gerektiği fikrine sahip olduklarını söylenebilir.

KAYNAKLAR

Adam, A. & Moutos, T., (2008). The Trade Effects of the EU–Turkey Customs Union. *The World Economy*, 31(5), 685-700.

- Antalya AB Bilgi Merkezi (2010), *Gümrük Birliği'nin Türk Ekonomisine Etkileri*. <https://www.atso.org.tr/icerik/3/77/antalya-ab-bilgi-merkezi.html>, erişim tarihi, 24.03.2017
- Antonucci, D. & Manzocchi, S. (2006). Does Turkey have a special trade relation with the EU?. A gravity model approach, *Elsevier, Economic System*. 30(2), 157-169.
- Bayar, I. & Ozekicioğlu, Y. (2011). Effects Of European Union-Turkey Customs Union On Turkish Foreign Trade, *Studies in Business and Economics*, ccsf.ulbsibiu.ro/articole/vol92/922bayar&ozekicioglu.pdf, Erişim Tarihi,06.02.2017, adresinden alındı.
- Becker, K., Baki, I., & Lee, J.W. (2016). The Customs Union between the European Union and Turkey and its Impacts on Turkey's Economy, *Journal of Asian Finance, Economics and Business*, 3(2), 41-49.
- Bilgili, E. (2007). Gümrük Birliği Sonrası Türkiye'nin Batı Avrupa'ya Olan İhracatının Sektörel Analizi. *Ege Akademik Bakış Dergisi*, 7(1) , 239–250.
- Büyüköztürk, Ş. (2007). *Sosyal Bilimler için Veri Analizi El Kitabı*. 7. Baskı, Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Doğan, S. & Kaya Soyyiğit, S.(2011), Gümrük Birliği Sonrasında (1996-2009) Türkiye'nin Avrupa Birliği İle Dış Ticaretinin Ülke Ve Fasıl Bazlı Yoğunlaşma Analizi. *Ekonometri ve İstatistik e-Dergisi*, 14, 1-18.
- Doğanlar, M., Bal, H., & Özmen, M. (2006)., Türkiye ile Almanya arasındaki dış ticaretin ekonometrik analizi ve gümrük birliği sonrası karşılaştırma. *İktisat İşletme ve Finans Dergisi*, 21, 50-65
- Ersungur, M. & Yalman, İ.N. (2009). Bölgesel Kalkınmada İhracat Teşviklerinin Etkinliği, Sivas İlinde Bir Uygulama. *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 10(1), .81-98
- Gündüz, G. & Esengün K. (2007). Gümrük Birliğinin Türkiye'nin Avrupa Birliği (15) İle Dış Ticareti Üzerine Etkileri. *Ziraat Fakültesi Dergisi*, 24 (1), 43-49.
- Hatıplı, M. (2012). Türkiye- Ab Gümrük Birliği Antlaşması Ve Antlaşmanın Türkiye Ekonomisine Etkileri. *Akademik Bakış Dergisi*, 29, 1-14.
- Hobikoğlu, E.H. (2007). Gümrük Birliklerinin Ekonomik Etkileri ve Türkiye Ekonomisi, Gümrük Birliği Yansımaları. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 1, 65-82.
- <http://avrupa.info.tr/tr/abde-ticaret-ve-ekonomi/guemruek-birligi.html>, erişim tarihi, 1.02.2017, adresinden alındı.
- <http://www.businessdictionary.com/definition/customs-union.html>, erişim tarihi: 03.07.2017, adresinden alındı.
- <https://stats.oecd.org/glossary/detail.asp?ID=3130>, erişim tarihi: 03.07.2017, adresinden alındı.

- Kalaycı, C. & Artan, S. (2009). Gümrük Birliğinin Türkiye'nin Dış Ticaretine Etkileri, Panel Veri Analizi. <https://birimler.dpu.edu.tr/app/views/panel/ckfinder/userfiles/17/.../301-314.pdf>, erişim tarihi, 24.03.2017. 1-11, adresinden alındı.
- Kalaycı, Ş. (2005). *SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri*, Ankara: Asil Yayın Dağıtım
- Kızıltan, A., Ersungur, M., & Polat, Ö. (2008). Gümrük Birliğinin Türkiye'nin Avrupa Birliği İle İhracat Ve İthalatına Etkisi. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi*, 22(1), 83-99.
- Kösekahyaoglu, L. (2007). Türkiye Dış Ticaretinde Ürün ve Ülke Bazında Yoğunlaşma, 1980-2005 Dönemi Üzerine Karşılaştırmalı Bir Analiz, *I.Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, 36, 15-34.
- Morgan, B., George, A., Nancy. L.L., Gloeckener, G.W. & Karen. C. B. (2004). *SPSS for Introductor, Statistics, Use and Interpretation*. Second Edition. London: Lawrance Erlbaum Associates.
- Nart, E. Ç. (2010). Gümrük Birliği'nin Türkiye'nin Dış Ticareti Üzerine Etkileri Panel Veri Analizi. *Journal of Yasar University*, 17(5), 2874-2885.
- Neyaptı, B., Taşkın, F., & Üngör, M. (2012). Gümrük Birliği'nin Türkiye'nin Bölgesel Ticaretine Etkileri. *Türkiye Ekonomi Kurumu Tartışma Metni*, 1-10. <http://www.Tek.Org.Tr>
- Nowak F., Herzer, D., & Zarzoso, I. (2007). The Impact of a Customs Union between Turkey and the EU on Turkey's Exports to the EU. *Journal of Common Markets Studies*, 45(3), 719-743.
- Özçalık, M. & Okur, A. (2013). Türk tekstil ve hazır giyim sektörlerinin gümrük birliği sonrası AB-15 ülkeleri karşısındaki rekabet gücü, *CBÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(1), 205-223.
- Seyidoğlu, H. (1993). *Uluslararası İktisat*, İstanbul: Güzem Yayınları, 415-416
- Seymen, D. (2009). Gümrük Birliği, Türkiye'nin Avrupa Birliği İle Ticaretinde Ülke Yoğunlaşmasını Değiştirdi mi?, *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 14(1), 199-220
- Şanlı, B. F. (2004). Küreselleşme Ve Ekonomik Entegrasyonlar. *Doğu Bölgesi Araştırmaları*, 160-166
- Tavakol, M. & Dennick, R. (2011). Making sense of Cronbach's alpha. *International Journal of Medical Education*, 2, 53-55.
- Türker, O. (2009). Gümrük Birliği Sonrası Türkiye'nin Dış Ticaretinin Rekabet Gücü, *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*. 32, 281-302.
- Uyar, S. (2000), Ekonomik Bütünleşmeler ve Gümrük Birliği Teorisi. *Dış Ticaret Dergisi*, 19, 103-130.

- Uysal, U. (2001). Türkiye –Avrupa Birliği İlişkilerinin Tarihsel Süreci ve Son Gelişmeler. *Akdeniz İ.İ.B.F. Dergisi*, 1, 140-153
- Yıldırım, E. & Dura, C. (2007). Gümrük Birliği'nin Türkiye Ekonomisi Üzerindeki Etkileri Konusundaki Literatüre Bir Bakış. *Erciyes Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 28, 141-177
- Yucel, E.Y. (2014). The Effects of EU Customs Union Integration on Turkish Intra-Industry Trade. *Emerging Markets Journal*, 4(1), 16-32.